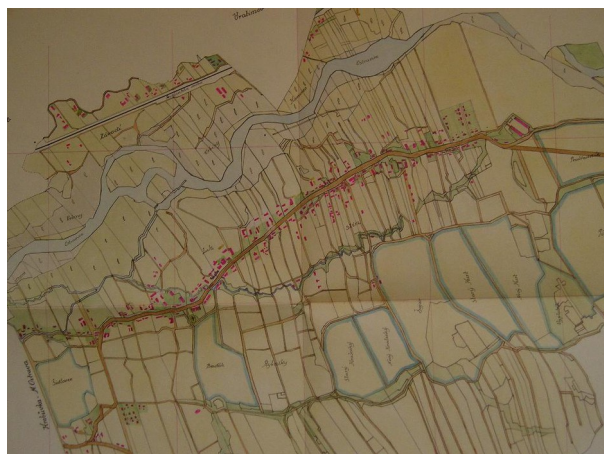

Základní škola v Hrabové – historický průnik staletími aneb škola je základ života

(Zpracováno k příležitosti šedesátiletého setkání srazu absolventů z roku 1956, tř. 8a, 8b, 8c, - jako pozvánka na jubilejní setkání ve Stodole červen 3.6.2016 – připravili Vaši spolužáci Zdeněk Kander a Václav Wencel)

Samostatná obec Hrabová vznikla v polovině 13 století. První písemná zmínka o ní pochází z roku 1297 ze smlouvy mezi olomouckým biskupem a těšínským knížetem. V

textu smlouvy nalezneme nápis *Grabowa*, který odkazoval na velké množství habrů (lidově *hrabů*) v okolí vsi. Obyvatelé obce se živili především zemědělstvím a rybníkářstvím. Pánské a obecní rybníky se táhly od Paskova až po Hrabůvku. Od 1 července 1941 byla obec Hrabová připojena k Moravské Ostravě.

Obec Hrabová byla odjakživa v držení majitelů paskovského panství. Tvrz, později městečko Paskov s kostelem a farou a hřbitovem bylo dlouho dobu místem, kde se poddaní z Hrabové setkávali se s obyvateli okolních vesnic. Historie školské výuky v obci Hrabová sahá do období předbělohorské, kdy v letech 1579 až 1622 vlastnil panství paskovské Ctibor Syrakovský z Pěrkova a na Staré Vsi, šlechtic polského původu. V té době v Paskově fungoval již mlýn a pivovar. Po jeho smrti vlastnili Paskov jeho synové. Okolní vsi se postupně osamostatňovaly a budovaly se kostely a fary.

V obci Hrabové je nejstarší dochovanou památkou dřevěný kostel, zasvěcený sv. Kateřině. Kostel vznikl nejspíše již ve 14. století, současná stavba je mladšího stáří. Kostel je vzhledem k nedostatku písemných pramenů v Hrabové doložen teprve k roku 1564, prostřednictvím českého nápisu v předsíni pod věží, vpravo na stěně vedle hlavního portálu:

"JURA CHOLEVA USNUL V PÁNU V STŘEDU TŘETÍ POSTNÍ LÉTA PÁNĚ TOHOTO 1564." Tehdy již kostel delší dobu stál, fara se zmiňuje poprvé v roce 1580, později byla neobsazena a duchovní službu zajišťoval moravsko - ostravský děkan. Podle legendy v letech 1527 - 1617 v Hrabové působil s vlastní školou sbor českých bratří s Paskova, který byl iniciátorem přenesení dřevěného kostela z Metylovic. Hrabovský kostel sv. Kateřiny patří mezi nejhodnotnější dřevěné sakrální stavby dochované na severovýchodní Moravě. Představuje architekturu, ve které se vzájemně prolínají některé již archaické stavební prvky z období pozdní gotiky s progresivnějšími renesančními a je národní kulturní památkou.

Úroveň školství v Rakousko Uhersku se nacházelo ještě v polovině 18. století ve velmi neutěšeném stavu. K systémovému řešení otázek týkajících se školní výuky žáků dochází za vlády Císařovny [Marie Terezie](#), která podle vzoru protestantského [Pruska](#) započala s reformami, které odrážely i postupný růst [manufakturní](#) a strojové výroby a filozofii [osvícenství](#). Marie Terezie pověřila přípravou školské reformy pruského opata [Johanna Ignaze Felbiger](#)a. Felbigerova reforma byla na svou dobu velmi moderní. V

platnost vstoupila vydáním Všeobecného školního řádu pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích 6. prosince 1774. Zimní kurz na venkovských školách začínal 1. prosince a trval až do konce března. Letní kurz začínal pondělkem po první neděli velikonoční a končil koncem září. Návštěva škol nebyvala kvůli využívání dětské práce velká a pracující žáci od devíti do dvanácti let byli proto osvobozeni od školní docházky.

Školy poskytovaly vzdělání nejen chlapcům, ale také dívkám. S novým tereziánským školským zákonem vyšel v roce 1774 také nový slabikář Johanna Ignaze Felbigera ABC- Namenbüchlein zum Gebrauche der Schulen in den kaiserlich-königlichen Staaten (Slabikář pro školní potřebu císařsko-královských států), který císařovna Marie Terezie jako jediný pro výuku čtení v rakousko-uherských školách povolila a vycházel ve velkých nákladech až do roku 1851. V roce 1775 byl vydán v českém jazyce. Slabikář neobsahoval z pedagogických a metodických důvodů žádné ilustrace. I když jisté hledisko zde hrála i finanční otázka.

V roce 1817 vyšel pro venkovské školy slabikář „Nahmenbüchlein zum Gebrauch der Landschulen in den kaiserl. königl. Staaten“. Císařským patentem 5. listopadu 1855 byl zaveden mezi státem a církví pro celou rakouskou monarchii konkordát vyhlášený papežem v bule „Deus humanis salutaet auctor“. Povinná školní docházka začínala podle říšského školského zákona (tzv. Hasnerův zákon) z roku 1869 v 6 letech a trvala po dobu 8 let jak pro chlapce, tak i pro dívky. Novela říšského zákona z roku 1883 přinesla z povinné školní docházky možnost úlev. Základní školství se dělilo na 2 stupně: školu obecnou a školu občanskou (měšťanskou).

Obecné školy navštěvovaly děti v prvních pěti letech školní docházky (6–11 let) a v dalších třech letech děti, které nepokračovaly ve studiu na školách občanských nebo středních. Na obecných školách vyučoval třídu zpravidla jeden učitel. Náboženství, ruční práce nebo nepovinný předmět (čeština) měl na starosti zvláštní učitel. Výuku náboženství zastávali v obcích místní faráři. Císařovna Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku pro děti ve věku od 6 do 12 let, s cílem zvýšit obecnou vzdělanost obyvatelstva. Všeobecný řád školní, oficiálně vydaný 6. prosince 1774, upravoval mimo jiné i síť škol. V obcích, kde byla fara, byly zřízeny farní čili triviální školy, v nichž hlavními předměty bylo čtení, psaní a počítání.

Počátky školní výuky v obci Hrabové jsou spojovány se zřízením místní fary v letech 1780-1781 u kostela sv. Kateřiny. Součástí budovy byla i škola – jednotřídka. Původně byla školní budova přízemní, se dvěma světnicemi vpravo od síně fary. Přední světnice byla 4,7 m dlouhá a 5m široká a sloužila jako třída. Zadní světnice byla 4,7 m dlouhá, 3 m široká a sloužila jako příbytek učitele. Po levé straně síně byla pekařská pec a dvě komory. V jedné a nízké třídě se vyučovaly se děti z Hrabové a Hrabůvky. Prvním učitelem byl Josef Vašíček. Příjmy učitele byly 111 zl. A 44 kr. Teprve v roce 1857 od 28. února zvýšeny byly příjmy učitelovy následně na 399 fl. 70 Cmze , na otop 6 sáhů měkkého dřeva a výnos ze zahrádky o výměře 158 čtv. sáhů

V roce 1835 byla provedena přestavba stávající fary. Budova byla zvýšena o jedno poschodí ze zdravotních důvodů a to

nákladem obcí Malé a Velké Hrabové, jakož i náboženského fondu. Obě dolní místnosti dány byly učitelům za byt. V prvním poschodí nad dřívější třídou a nad dřívějším bytem učitelovým zřízena byla jedna prostornější třída. Jediným oknem obráceným k silnici a dvěma malými okny vedoucími do dvora vnikalo však do třídy tak málo světla, že žáci neviděli dobře ani na tabuli, ani na písemné práce. Krajský fyzikus z Nového Jičína po dvakrátě při návštěvě školy

nařídil zřídit ještě jedno okno. V roce 1880 byla zřízena školní rada a jejím prvním předsedou byl Jan Lička, rolník č. 44. Místopředseda Antonín Lička rolník, výborník Josef Chlupatý, náhradníci František Urbanec a Josef Gerolt. Volba školské rady se každoročně opakovala.

V roce 1885 byl v obci počet žáků 227 a proto byla k faře přistavena nová školní budova o třech třídách a kabinetem pro učitele. O její výstavbu se zasloužil tehdejší učitel František Bartoník, rodák z Kokor u Přerova. Školu řídil od r. 1882 až do r. 1919, 37 let. Byl také dobrým organizátorem a výborným pedagogem (zvaným později „Ostravský Komenský“). a jeho přičiněním se stala hrabovská škola jednou z nejlepších v širokém okolí a všichni její odchovanci slouží jí ke cti. Se školou se měnil pomalu ale jistě ráz a život celé obce.

V roce 1904 byla také jeho zásluhou postavena nová školní budova. Celková úroveň školy byla jednou z nejlepších v okolí. Obecná škola přežila 28 říjen 1918, léta předmnichovské republiky, druhou světovou válku a dočkala se i květnových dnů roku 1945. Postupně se budovala pětitřídkou, kde první a druhá třída byla umístěna ve Staré škole a v Nové budově otevřené v r. 1904 byla třetí, čtvrtá a pátá třída. Počet žáků byl okolo 270.

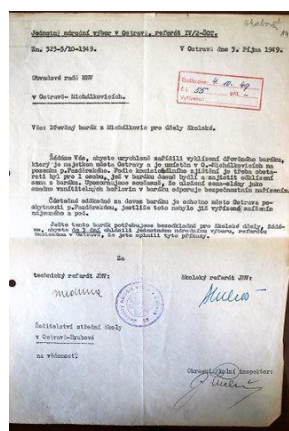

Pan učitel František Bartoník se projevil nejen svými vynikajícím pedagogickým uměním, ale také svými výbornými schopnostmi organizátora hospodářského, kulturního a společenského života v obci. Usiloval o pozvednutí hospodářské a kulturní úrovně všech obyvatel v Hrabové. Pozvedl školu brzy na úroveň potřeby doby a tím si získal veliké zásluhy a oblibu – čest jeho dílu i památce. Zemřel ve výslužbě v Místku.

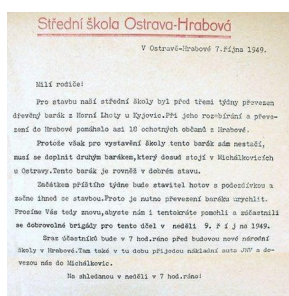
Žáci po absolvování páté třídy pak převážně pokračovali na měšťanské škole v Družství. Do školy v Družství se jezdilo „Komárkem“. Ke konečné stanici v Hrabůvce - „U pump“ se chodilo pěšky nebo jezdilo na kole, kde nedaleko zastávky byla úschovna kol. Pak následovaly zastávky „U Dezorta-Lékarna-Kino Edison-Jubilejní kolonie-Zahrádky“. Dne 15. července 1947 bylo Vítkovickým železárnám uděleno povolení pro stavbu, dál směrem do Ščučí a Brušperku, protože otázka převozu dělníků z této oblasti byla pro VŽ velice aktuální, a tak hned jakmile byl možný provoz na alespoň části trati, byla provedena Technicko-policejní zkouška s parní trakcí a bezprostředně po té byl zahájen parní provizorní provoz třikrát denně pro přepravu dělníků. 24. října 1948 byla zahájena doprava elektrická, a to až na konečnou Hrabová - Ščučí. VŽ pokračovaly dál se stavbou trati směrem do Brušperku, realizace se dočkala ještě zastávka Hrabová-Šajar, tramvaje zde ale nikdy nejezdily, kousek za touto zastávkou byla stavba kolejí dráhy.

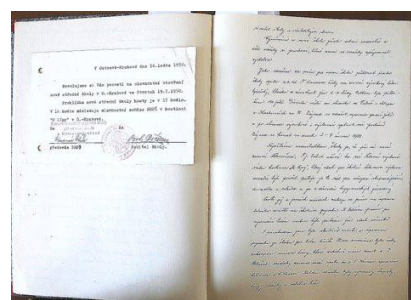
Již koncem roku 1948/1949 po zápise dne 24. Června 1949 se objevil ve školním obvodu Zábřeh-Družstvo do kterého spadala i obec Hrabová velký problém, jak umístit žáky v příštím školním roce v budově 2. Střední školy v Zábřehu. Vzhledem k nedostatku místa ve čtvrtých třídách se Městský školní v Ostravě po mnohých variantách rozhodl zřídit Střední školu v Hrabové. Novou školu měli navštěvovat i žáci horní části Hrabůvky. Dne 1. září byl tento stav žáků pro Střední školu v Hrabové. Toto byly hlavní podněty k založení osmi třídní Střední školy

v Ostravě- Hrabové. Tento úkol byl svěřen p. Cikánkovi , který se stal ředitelem této školy. Z jeho iniciace se započalo s urychleným aktivním řešením. Z Michálkovic se převezla dřevěnka a dne 9.2.1950 byla škola v hostinci „U Lípy“ slavnostně otevřena. Zajímavá je rychlost s jakou se to vše stihlo udělat. Školní mládež v počtu 808 dětí vychovával učitelský sbor vedený p. ředitelem Bohumilem Cigánkem a jeho zástupkyní pí. Miladou Dědkovou. Vyučovalo se ve 23 třídách umístěných ve staré a nové škole s dřevěnkou. Tři třídy byly umístěny ve školní družině.

K rozšíření vzdělávání obyvatel i žáků přispívala nemálo i knihovna, obsahující 2357 svazků zábavné, odborné i poučné literatury. Byla umístěna nejprve ve staré škole, později v budově staré pošty jako pobočka ostravské knihovny a od roku 1945 ji vedl p. Antonín Konvička – osvětový inspektor. Knihovna bude mít v příštím roce jubileum 120 let trvání

Pan ředitel Cigánek byl v Hrabové jednou z nejvýznamnějších osob, která se zasloužila o rozvoj školství a byl i u zrodu současné Základní školy v Hrabové a současně jejím prvním ředitelem. Sídliště Šídlovec však od roku 1948 stále rostlo, dětí přibývalo a potřeba nové školy se stala nezbytností. Na tuto dobu vzpomíná první ředitel školy Bohuslav Cigánek: „Neúnosná situace nastala v roce 1953/54, kdy byla národní a střední škola spojena v jednotnou osmiletou školu od 1. – 8. postupného ročníku pod jednou správou. Tehdy škola vzrostla na 26 tříd. Tyto byly umístěny v šesti objektech, od sebe dosti vzdálených. Škola byla po stránce vyučování jednotná, ale stavebně tak rozčleněná, že nenajde se daleko široko její obdoba. Nastala situace pro školu naprosto neúnosná po stránce zdravotní, která se týkala asi 800 dětí.“

Po četných jednáních, intervencích a po mnoha poradách bylo rozhodnuto, že skutečně nová škola postavena bude. Původně měla být stavba zahájena už v roce 1955, později pak byla zařazena do plánu na rok 1956. Po četných jednáních, intervencích a po mnoha poradách bylo rozhodnuto, že skutečně nová škola postavena bude. Původně měla být stavba zahájena už v roce 1955, později pak byla zařazena do plánu na rok 1956. To již byla stavba připravena Stavoprojektem v Prostějově. Byla to aplikace projektu ing. arch. K. Filscha a ing. K. Bubeníčka ze Stavoprojektu v Praze, jednalo se o vítězný projekt, který úspěšně prošel soutěží. Se stavbou bylo započato v prosinci 1955, kdy fa. Stavosvit Gottwaldov začala zřizovat staveniště. S výjimkou tělocvičny byla stavba dokončena v listopadu 1957 a v prvním prosincovém týdnu zkolaudována. Slavnostní otevření školy se konalo 15. prosince 1957. Od tohoto dne začíná historie nové Základní osmileté školy v Hrabové s moderní výukou. Na skupinové fotografii je učitelský sbor, ředitel školy p. Cigánek a jeho náměstkyně pí. Dědková. Bylo zajímavé s jakou rychlostí se toto úžasné dílo velmi rychle realizovalo. Škola byla posléze rozšířena o tělocvičnu. Za působení starosty p. Runta byla modernizována do podoby tak, jak ji známe v současné době, starosta Nad se pak zasloužil o rekonstrukci školního hřiště.

Projekty, které řídili učitelé p. František Bartoník a ředitel p. Bohumil Cigánek jsou grandiozní. Nesporně patří k těm nejvýznamnějším projektům, které pozitivně rozvinuly společenský i hospodářský vývoj v Hrabové. Patří mezi projekty, jako bylo vybudování vodního díla rybníků, škola českých bratří, výnos císařovny Marie Terezie, regulace Ostravice či výstavba mostu přes Ostravici dále zavedení elektrické kolejové dopravy do Hrabové-Ščučí, výstavby obytných domů na Šídlovcích a u Břehů spolu se základním vybavením

školky a jeslí a pozdějším citlivým doplněním vestaveb obytných domů s obchodním a zdravotním vybavením či kavárnou Beskyd (u Hňupa).

Škola tak jak ji známe v současné podobě:

V průběhu staletí prošlo vzdělávacím

programem školského zařízení velké množství žáků. Někteří z nich pak pokračovali v učebních oborech, jiní na měšťanských či středních škol, ti pilní, vytrvalí a trpěliví

žáci pak studovali na vysokých školách, aby se z nich stali významnými lékaři, inženýry, pedagogy, umělci, lesníky či sportovci a někteří se stali podnikateli.

Nelze však opomenout jednoho, který dosáhl snad toho nejvyššího společenského ocenění. Je to Vilém Závada, rodák z Hrabové - národní umělec, český básník, spisovatel a překladatel. Narodil se v Hrabové (22. 5. 1905, Hrabová, – 30. listopadu 1982, Slavín Praha), kde vychodil základní školu. V letech 1917–1923 studoval klasické gymnasium v Ostravě. Od roku 1923 studoval slovanskou filologii na filosofické fakultě v Praze, v roce 1929 pak ukončil státní knihovnickou školu. Po škole nejdříve pracoval v různých redakcích a knihovnách, v letech 1932–1937 byl redaktorem Melantrichu (čtrnáctideník Listy) a v roce 1948 byl jmenován ředitelem národní a univerzitní knihovny, o rok později se této funkce vzdal. Po roce 1953 působil jako redaktor a spisovatel z povolání.

V souvislosti s četnými návštěvami rodné Hrabové a toulkami tehdy překrásnou krajinou, navštěvoval zejména místa s úžasným výhledem na Beskydy, vyschlé rybníky s břízovými alejemi nebo čnicími duby na hrázích rybníků. Jedná se o doliček pod doubkem, či studánka u akátu. Toto vše mohlo dát inspiraci ke vzniku jedinečné sbírky básní „Polní kvítí“.

Připomeňme si proto jeho tvorbu v básni z této sbírky –Hrabovské rybníky.

*Plavala Hrabová, rodná má dědina
jak slípka divoká, na vodě rybníků*

*Zdaleka svítila stříbrná hladina
nad ní se vznášely myšlenky poutníků*

*Vyschlé jsou rybníky, nezní tu racka smích
do hlíny hnědavé rádlo se zarývá
jen duby staleté šumí dál na hrázích,
v duši mé chvěje se hlubina zářivá*

Foto: Jaroslav Holuša, Ilona Hromádková, Zdeněk Kander, Václav Wencel

